

WŁADYSŁAW GRABSKI- EKONOMISTA I STATYSTYK

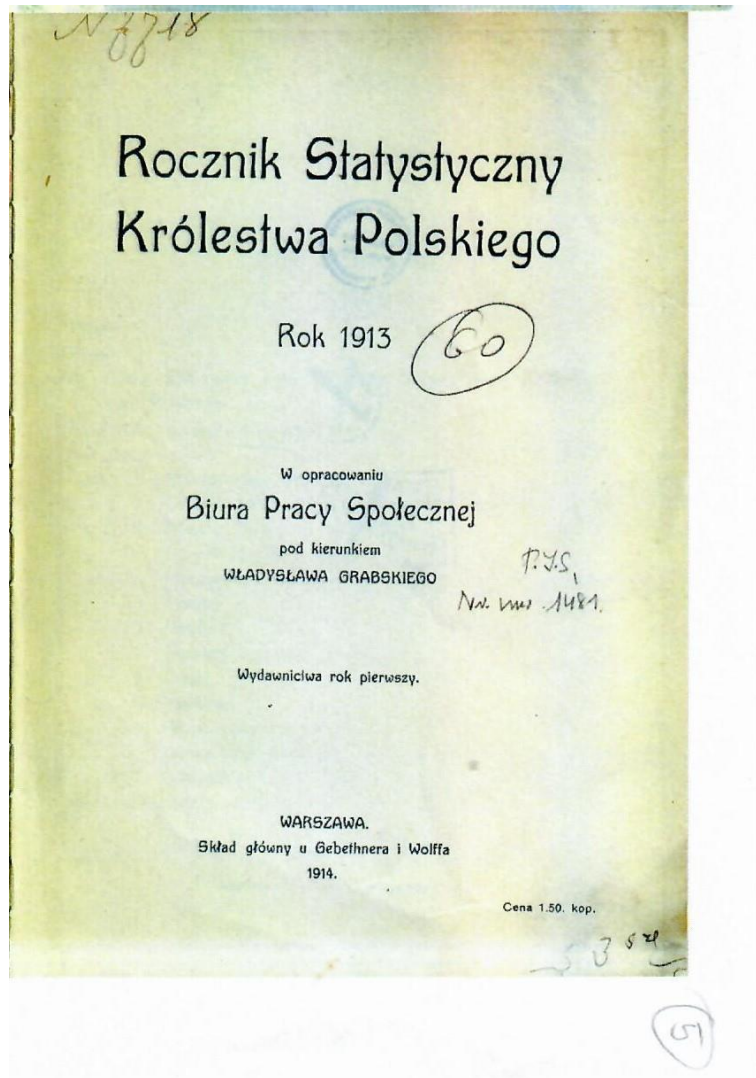
w 100 rocznicę reformy walutowej w Polsce

Urodził się 6 lipca 1874 roku w Borowie w rodzinie o tradycjach patriotycznych i niepodległościowych. Ojciec Władysława Feliks Grabski z własnej inicjatywy uwłaszczył chłopów w swym majątku w 1859r., brał również udział w powstaniu styczniowym jako komisarz cywilny. Ukończył Szkołę Nauk Politycznych w Paryżu z odznaczeniem, a następnie przez cztery lata kształcił się w dziedzinie historii i ekonomii na Sorbonie. Do 1897 roku studiował też agronomię w Hadze, a owocem jego pobytu tam były dwie pierwsze publikacje: „Kwestia agrarna we Francji” oraz „Wiedza i praktyka rolnicza w Niemczech”. W latach 1901-1906 pełnił funkcję sekretarza Centralnego Towarzystwa Rolniczego. W tym Towarzystwie przeprowadził badanie statystyczne na temat sytuacji robotników rolnych w Królestwie Polskim, której wyniki zostały opublikowane w pracy pt. „Stosunki służbowo-robotnicze rolne w Królestwie Polskim” (1906). Za pracę społeczną wśród robotników został w 1905r. uwięziony. Po zwolnieniu z więzienia zbierał dane statystyczne do publikacji pt: „Materiały w sprawie włościańskiej” (1907). Z jego inicjatywy został wydany w 3 tomach „Rocznik Statystyczny Królestwa Polskiego” (tom I i II Warszawa 1914-1915, tom III Piotrogród 1916).

Działał w Centralnym Towarzystwie Rolniczym, w którego Komitecie zasiadał od 1907 r., w latach 1913-14 był wiceprzewodniczącym Towarzystwa oraz kierownikiem biura. W 1913 roku został dyrektorem założonego przez siebie Biura Pracy Społecznej, Grabski ukierunkował działalność Biura na przygotowanie powszechnego nauczania i budowy gminnych budynków szkolnych, przygotował także wydanie Roczników Statystycznych Królestwa Polskiego.

SPIS DZIAŁÓW.

	<i>Str.</i>
Przedmowa	V
Wstęp	VII
A. Wykaz alfabetyczny źródeł Rocznika Statystycznego Królestwa Polskiego	XI
B. Źródła poszczególnych działów	XX
Spis rzeczy	XXV
Dział I. Powierzchnia i ludność	1
„ II. Ludność rolna, zarobki, wychodztwo i emigracja	64
„ III. Własność rolna	83
„ IV. Produkcja rolna	118
„ V. Przemysł	143
„ VI. Handel	169
„ VII. Kredyt	184
„ VIII. Budowle i pożary	194
„ IX. Drogi	209
„ X. Skarbowość	217
„ XI. Gospodarstwo miejskie	259
„ XII. Zdrowotność publiczna	285
„ XIII. Szkolnictwo	298
Spis alfabetyczny przedmiotów	334

Przedmowa.

Praca niniejsza zainicjowana i przeprowadzona została pod kierunkiem p. Władysława Grabskiego, prezesa Sekcji Społeczno-Ekonomicznej Biura Pracy Społecznej.

Pierwszą myśl opracowania i wydania Rocznika Statystycznego Królestwa Polskiego powziął p. Grabski już przed kilku laty i przedstawił na posiedzeniu Tow. Naukowego Warszawskiego dn. 15 kwietnia r. 1909. Wszakże dopiero w roku zeszłym myśl ta została urzeczywistniona dzięki zorganizowaniu pracy nad wydawnictwem rzezonem w specjalnie utworzonym w tym celu wydziale statystycznym Biura Pracy Społecznej.

Praca nasza, „Rocznik Statystyczny“, dochodzi do skutku dzięki temu, że Kasa Pomocy dla osób pracujących na polu naukowym im. D-ra Józefa Miłnowskiego, udzieliła p. Władysławowi Grabskiemu, kierownikowi „Rocznika“, znacznej zapomogi pieniężnej na pokrycie kosztów opracowania i wydania tej pracy.

Głównymi współpracownikami Rocznika byli stali członkowie Biura Pracy Społecznej dr. Wacław Babiński, Adam Zakrzewski i dr. Marja Zawadzka, oraz Artur Szczuka i inni.

Biuro Pracy Społecznej.

Warszawa, w Styczniu 1911 r.

26 października 1918 r. został ministrem rolnictwa w gabinecie Józefa Świeżyńskiego. Rząd ten przetrwał jednak zaledwie trzynaście dni. Po powstaniu niepodległej Polski Grabski kierował działalnością Głównego Urzędu Likwidacyjnego jako organu władzy państwowej do spraw rozrachunków finansowych z obcymi krajami.

W 1919 roku został delegatem na Kongres Pokojowy w Paryżu wraz z Ignacym Paderewskim i Romanem Dmowskim, miał bronić polskich interesów gospodarczych, znajomość zagadnień finansowych pozwoliła W. Grabskiemu skutecznie zwalczać żądania ekonomiczne mocarstw.

Podpis W. Grabskiego widnieje pod tekstem Traktatu Wersalskiego, podpisał także traktat pokojowy z Austrią w Petit Trianon. W latach 1919-1922 był posłem Sejmu Ustawodawczego z listy Związku Ludowo-Narodowego. Od 13 grudnia 1919 do 20 listopada 1920 roku pełnił obowiązki ministra skarbu. Unifikował system pieniężny w Polsce i wprowadzał markę polską.

Od 23 czerwca 1920 do 24 lipca 1920 r. był po raz pierwszy premierem, ministrem robót publicznych został Gabriel Narutowicz. W okresie największych sukcesów ofensywy Armii Czerwonej powołał do życia 1 lipca 1920 r. Radę Obrony Państwa, rodzaj specjalnej najwyższej władzy państwowej na czas wojny. Starał się pozyskać chłopów, w tym celu sejm uchwalił 15 lipca ustawę o wykonaniu reformy rolnej. 4.07.1920 r. Polska uznała oficjalnie niepodległość Litwy. 11.07 1920 r. odbył się plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu.

W latach 1921-22 W. Grabski kierował powrotem Polaków z ZSRR jako nadzwyczajny komisarz rządu do spraw repatriacji. Pełnił funkcję dyrektora Polsko- Amerykańskiego Komitetu Pomocy Dzieciom. 18 grudnia 1923 r. premierem rządu został wybitny polityk i ekonomista Władysław Grabski. Przystąpił on niezwłocznie do przeprowadzenia reform skarbowych. W kraju już od momentu odzyskania niepodległości trwała dyskusja dotycząca uzdrowienia waluty. Ścierały się poglądy tzw. szkoły krakowskiej - konserwatywnej - i warszawskiej – nowatorskiej. Najważniejszym instrumentem takiej polityki stał się podatek majątkowy, którym obciążono właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, gospodarstw rolnych, domów itd., o wartości ponad 10 tys. franków szwajcarskich. Ustawa o podatku majątkowym upoważniała rząd do pobrania 1 mld franków szwajcarskich w złocie w latach 1924-26.

Na tę kwotę miały składać się wpłaty od rolnictwa - 500 mln złotych, od przemysłu - 375 mln, i od pozostałych gałęzi gospodarki narodowej – 12 mln. Jednocześnie rząd podjął działania mające na celu zwiększenie przychodów kolei państwowych oraz zmniejszenie wydatków w administracji. Reforma walutowa przeprowadzona o własnych siłach, bez uciekania się do pomocy kapitału zagranicznego, była wielkim dziełem, które uratowało odrodzone państwo polskie od katastrofy gospodarczej i osłabienia suwerenności. Stanowiła ona istotne *novum* wśród europejskich reform walutowych. W innych krajach dokonywano stabilizacji, korzystając z pomocy Komitetu Finansowego Ligi Narodów (w Austrii, na Węgrzech) lub wielkich mocarstw (w Niemczech). W listopadzie 1925 roku Grabski podał się do dymisji. Swoje doświadczenia opisał w dziele „Dwa lata u podstaw państwowości naszej”.

Od 1926 do 1928 roku pełnił też funkcję rektora tej szkoły, a w 1936 roku zorganizował tam Instytut Socjologii Wsi, powołując jednocześnie do wydawane do dziś „Roczniki Socjologii Wsi”. Grabski opublikował też w tym czasie prace „Wieś i folwark”, „Historia wsi w Polsce”. Swój testament polityczny zawarł w pracy „Idea Polski” wydanej w 1935 roku. Władysław Grabski zmarł 1 marca 1938 roku w Warszawie. Uroczysty pogrzeb odbył się 4 marca. Kardynał Kakowski celebrował żałobną mszę w Katedrze Świętego Jana. Zwłoki spoczęły na Cmentarzu Powązkowskim.